

Rețele transnaționale și circulația cunoașterii în secolul XX: oameni, idei și instituții

Rezumatul tezei de abilitare

Teza de abilitare intitulată *Rețele transnaționale și circulația cunoașterii în secolul XX: oameni, idei și instituții* propune un program de cercetare coerent, situat la intersecția dintre știința politică, istoria transnațională, studiile culturale, istoria științei și studiile de gen. Lucrarea pornește de la premisa că procesele fundamentale ale secolului XX, bazate pe circulația oamenilor, a ideilor și a cunoașterii, nu pot fi înțelese în cadre strict naționale, ci prin analiza rețelilor transnaționale care le-au făcut posibile. Din această perspectivă, statele sunt privite nu ca entități izolate, ci ca noduri într-un sistem dens de interacțiuni academice, culturale, politice și ideologice, în care actori individuali, instituții și organizații contribuie activ la producerea și circulația cunoașterii.

Parcursul meu academic reflectă această evoluție tematică, pornind de la cercetări privind mobilitatea academică și relațiile culturale româno-germane și extinzându-se progresiv către analiza mai amplă a rețelilor intelectuale și politice transnaționale. Experiențele de cercetare în arhive internaționale, bursele academice și colaborările științifice au contribuit la configurarea unui program de cercetare axat pe circulația cunoașterii, pe diplomația culturală și pe rolul instituțiilor academice și culturale în modelarea relațiilor internaționale. În acest context, teza integrează o perspectivă inspirată de abordările despre transnaționalism, istorii interconectate, și Cultural / Global Cold War, care permit înțelegerea interdependențelor dintre Est și Vest, dar și a conexiunilor care depășesc această simplificare geopolitică.

Un element central al cercetării îl reprezintă analiza mobilității academice și a circulației elitelor intelectuale. Studiile realizate evidențiază rolul bursei internaționale, precum DAAD și Humboldt, al universităților și al instituțiilor științifice ca infrastructuri esențiale pentru transferul de cunoaștere. Aceste rețele au contribuit la formarea unor generații de intelectuali și experți care au circulat între spații politice diferite, facilitând schimburi de idei, metodologii și practici științifice. În acest cadru, cercetarea urmărește modul în care mobilitatea academică a funcționat

ca instrument de diplomatie culturală și de influență simbolică, dar și ca spațiu de negociere între regimuri politice și tradiții intelectuale diferite.

O altă direcție majoră a tezei vizează diplomația culturală, propaganda și mecanismele de soft power. Lucrarea arată că, în secolul XX, cultura, educația și știința au fost utilizate ca instrumente de proiecție a influenței internaționale, atât de către state, cât și de către actori non-statali. Instituțiile culturale, fundațiile, organizațiile academice și rețelele profesionale au jucat un rol esențial în construirea unor relații internaționale informale, care au completat sau uneori au depășit diplomația oficială. În acest sens, cercetările mele analizează modul în care aceste mecanisme au contribuit la configurarea relațiilor româno-germane, dar și a altor conexiuni mai largi în spațiul european și transatlantic.

Teza acordă, de asemenea, o atenție sporită studiilor despre diaspora evreiască, Holocaust și rețelele transnaționale de advocacy și migrație. Analiza acestor rețele evidențiază rolul actorilor non-statali în relațiile internaționale și modul în care comunitățile diasporice au funcționat ca mediatori între state, instituții și spații culturale diferite. Aceste rețele au facilitat circulația de informații, resurse și idei, contribuind la modelarea unor forme de acțiune politică și culturală transnațională. În acest context, cercetarea asupra organizațiilor evreiești, a migrației și a activităților umanitare deschide perspective asupra diplomației diasporice și asupra rolului minorităților în procesele globale ale secolului XX.

O direcție distinctă, dar integrată în ansamblul programului de cercetare, privește relația dintre gen, știință și producerea cunoașterii. Studiile mele din ultima perioadă evidențiază rolul femeilor în domeniul științei, medicinei și cercetării în Europa de Est, precum și modul în care regimurile socialiste au construit discursuri despre egalitatea de gen, adesea în contradicție cu realitățile sociale și profesionale. Cercetarea analizează modul în care femeile au participat la producerea cunoașterii științifice, dar și modul în care au fost reprezentate în spațiul public, în mass-media și în instituțiile academice. Aceste analize contribuie la o înțelegere mai largă a relației dintre expertiză, autoritate științifică și construcția socială a genului.

Teza subliniază importanța recuperării actorilor marginali sau insuficient studiați și a rețelelor transnaționale „invizibile” care au structurat circulația cunoașterii în secolul XX. O dimensiune importantă a acestui demers metodologic o reprezintă utilizarea unor arhive fragmentate și dispersate internațional, inclusiv arhive personale, colecții private, fonduri instituționale și resurse digitale. Această abordare permite reconstrucția unor traiectorii

intelectuale și instituționale care nu sunt vizibile în sursele tradiționale și contribuie la o înțelegere mai nuanțată a proceselor transnaționale.

Pe baza acestor direcții, teza propune un program de cercetare viitor structurat pe trei axe principale. Prima vizează rețelele academice, culturale și conservatoare transnaționale în secolul XX, cu accent pe circulația intelectuală între Est și Vest, diaspora anticomunistă (dar și antifascistă) și diplomația culturală. A doua direcție se concentrează asupra femeilor în știință, media și sănătate publică în România secolului XX, incluzând istoria vaccinurilor, comunicarea științifică și circulația cunoașterii medicale. A treia direcție dezvoltă o perspectivă metodologică bazată pe conceptul de „arhive fragmentate” și pe recuperarea actorilor istorici invizibili, utilizând surse dispersate și abordări interdisciplinare.

În concluzie, teza de abilitare oferă un cadru analitic unitar pentru înțelegerea modului în care oamenii, ideile și cunoașterea au circulat în secolul XX prin rețele transnaționale complexe. Prin integrarea perspectivelor din știința politică, istorie, studii culturale și studii de gen, cercetarea propune o reconfigurare a modului în care sunt înțelese relațiile internaționale și procesele de producere a cunoașterii, depășind cadrele naționale și evidențiind interdependențele globale care au structurat lumea contemporană.